रक्ष्यते यस्य सङ्ग्रामे ये च सञ्जय रक्षिणः । एकः साधारणः पन्था रक्ष्यस्य सह रक्षिभिः ।
अर्ज्जुनं समरे दृष्ट्वा सैन्धवस्याग्रतः स्थितं । पुत्रो मम भृशं मूढः किं कार्य्यं प्रत्यपद्यत ।
सात्यकिञ्च रणे दृष्ट्वा प्रविशन्तमभीतवत् । किन्नु दुर्य्योधनः कृत्यं प्राप्तकालममन्यत ।
सर्व्वशस्त्रातिगौ सेनां प्रविष्टौ रथसत्तमौ । दृष्ट्वा कां वै मतिं युद्धे प्रत्यपद्यन्त मामकाः ।
दृष्ट्वा कृष्णन्तु दाशार्हमर्ज्जुनार्थे व्यवस्थितं । शिनीनामृषभञ्चैव मन्ये शोचन्ति पुत्रकाः । ४४७०
दृष्ट्वा सेनां व्यतिक्रान्तां सात्वतेनार्ज्जुनेन च । पलायमानांश्च कुरून् मन्ये शोचन्ति पुत्रकाः ।
विद्रुतान् रथिनो दृष्ट्वा निरुत्साहान् द्विषज्जये । पलायनकृतोत्साहान् मन्ये शोचन्ति पुत्रकाः ।
शून्यान् कृतान्वयोपस्थान् सात्वतेनार्ज्जुनेन च । हतांश्च योधान् संदृश्य मन्ये शोचन्ति पुत्रकाः ।
अश्वनागरथान् दृष्ट्वा तत्र वीरान् सहस्रशः । धावमानान्रणे व्यग्रान्मन्ये शोचन्ति पुत्रकाः ।
महानागान् विद्रवतो दृष्ट्वाऽर्ज्जुनशराहतान् । पतितान् पश्यतश्चान्यान्मन्ये शोचन्ति पुत्रकाः । ४४७५
विहीनांश्च कृतानश्वान् विरथांश्च कृतान्नरान् । तत्र सात्यकिपार्थाभ्यां मन्ये शोचन्ति पुत्रकाः ।
हयौघान्निहतान् दृष्ट्वा द्रवमाणांस्ततस्ततः । रणे माधवपार्थाभ्यां मन्ये शोचन्ति पुत्रकाः ।
पत्ति सङ्घान्रणे दृष्ट्वा धावमानांश्च सर्व्वशः । निराशा विजये सर्व्वे मन्ये शोचन्ति पुत्रकाः ।
द्रोणस्य समतिक्रान्तावनीकमपराजितौ । रणेन दृष्ट्वा तौ वीरौ मन्ये शोचन्ति पुत्रकाः ।
संमूढोऽस्मि भृशं तात श्रुत्वा कृष्णधनञ्जयौ । प्रविष्टौ मामकं सैन्यं सात्वतेन सहाच्युतौ । ४४८०
तस्मिन् प्रविष्टे पृतनां शिनीनां प्रवरे रथे । भोजानीकं व्यतिक्रान्ते किमकुर्व्वत कौरवाः ।
तथा द्रोणेन समरे निगृहीतेषु पाण्डुषु । कथं युद्धमभूत्तत्र तन्ममाचक्ष्व सञ्जय ।
द्रोणो हि बलवान् श्रेष्ठः कृतास्त्रो युद्धदुर्म्मदः । पाञ्चालास्त्रं महेष्वासं प्रत्यविध्यत् कथं रणे ।
बद्धवैरास्ततो द्रोणे धनञ्जयजयैषिणः । भारद्वाजसुतस्तेषु दृढवैरो महारथः ।
अर्जुनस्यापि यच्चक्रे सिन्धुराजवधम्प्रति । तन्मे सर्व्वं समाचक्ष्व कुशलो ह्यसि सञ्जय । ४४८५
॥ सञ्जय उवाच ॥ आत्मापराधात् सम्भूतं व्यसनं भरतर्षभ । प्राप्य प्राकृतवत् वीर मा त्वं शोचितुमर्हसि ।
पुरा यदुच्यसे प्राज्ञैः सुहृद्भिर्व्विदुरादिभिः । माहार्षीः पाण्डवान्राजन्निति तन्न त्वया श्रुतं ।
सुहृदां हितकामानां वाक्यं यो न शृणोति ह । समहद्व्यसनम्प्राप्य शोचते वै यथा भवान् ।
याचितोऽसि पुरा राजन् दाशार्हेण शमम्प्रति । न च तं लब्धवान् कामं त्वत्तः कृष्णो महायशाः ।
तव निर्गुणतां ज्ञात्वा पक्षपातं सुतेषु च । द्वैधीभावं तथा धर्म्मे पाण्डवेषु च मत्सरं । ४४९०
तव जिह्ममभिप्रायं विदित्वा पाण्डवान् प्रति । आर्त्तप्रलापांश्च बहून् मनुजाधिपसत्तम ।
सर्व्वलोकस्य तत्त्वज्ञः सर्व्वलोकेश्वरः प्रभुः । वासुदेवस्ततो युद्धं कुरूणामकरोन्महत् ।
आत्मापराधात् सुमहान् प्राप्तस्ते विपुलः क्षयः । नैनं दुर्य्योधने दोषं कर्त्तुमर्हसि मानद ।
न हि ते सुकृतं किञ्चिदादौ मध्ये च भारत । दृश्यते पृष्ठतश्चैव त्वन्मूलो हि पराजयः ।
तस्मादवस्थितो भूत्वा ज्ञात्वा लोकस्य निर्णयं । शृणु युद्धं यथावृत्तं घोरं देवासुरोपमं । ४४९५